

În anul 913 principele bulgarilor Simeon (893-927) a asediat Constantinopolul. Patriarhul bulgar l-a încoronat pe câmpul de luptă cu coroana imperială. Simeon a devenit țar. Evenimentul a constituit înființarea primului țarat (imperiu) bulgar. Acesta a rezistat numai vreo 5-6 decenii după care Bulgaria a fost cucerită de bizantini. În 1185 frații valahi Petru și Asan s-au răzvrătit împotriva bizantinilor și au instituit al doilea țarat bulgar cunoscut în Istorie sub denumirea de Imperiul vlaho-bulgar. Acesta s-a împotrivit aproape un secol încercărilor de cucerire ale romeilor/bizantinilor. Simeon se proclamase în 919 împărat al bulgarilor și romeilor.

Vlahul Ioniță Caloian (1197-1207) s-a intitulat împărat al vlahilor și romeilor (grecilor). Deși statul nou înființat s-a numit Imperiul bulgaroromân sau vlaho-bulgar, elementul etnic determinant și conducător a fost al vlahilor. Am cercetat izvoarele bizantine (lucrarea *Fontes Historiae Daco-Romanae* - vol III, 1975), mai ales pe Niketas Koniates (mijl. sec. XII - 1213) care descrie amănunțit evenimentele dintre anii 1118-1206 în Istoria redactată în 21 de cărți. Și istoricul și alți 5-6 scriitori bizantini care au abordat subiectul au accentuat rolul și importanța vlahilor, în pofida opiniilor istoricilor străini care minimalizaseră rolul acestora. Toți fără excepție amintesc personajele istorice de origine vlahă: Petru, Asan, Ioniță Caloian, Borilă, Ioan Asan II, țari (împărați) din aceeași familie, rude apropiate. Sunt amintiți și alți vlahi care au avut un rol important în evenimente: Chrysos numit și Dobromir (un nume grec și altul slav), Ivancu/Ioan, Cusmen (vlah cu nume cuman).

Dar niciun cronicar nu amintește vreun nume bulgar. Cu toate acestea unii bizantini aminteau deseori apartenența bulgărească a țarilor: Ioan/Ioniță era denumit Bulgarul, țarul Misiei, stăpânul Zagorei (numele popular al Moesiei). Toți al căror nume este relevat sunt descriși cu obârșia: de origine vlahă. Uneori de neam cuman. Imperiul română-bulgar ar putea fi numit și imperiul vlahocuman. Înrudirile familiale ale vlahilor cu cumanii erau de notorietate. Ioniță avea soție cumană. Și Asan se pare că a avut nevastă cumană. Borilă care era fiul surorii fraților Asanești, s-a căsătorit cu mătușa sa cumană, văduva lui Ioniță, fapt pentru care a fost blamat. În timpurile de la întâlnirea celor două milenii, I și II, în Sudul Dunării, în Munții Balcani (Haemus) trăiau comunități de români (vlahi) populație romanizată împreună cu alte seminții, în principal bulgari, dar și rămășițe ale vechilor stăpâniri romane sau ale popoarelor migratoare. Se ocupau mai ales cu creșterea animalelor, oieri. Țara se numea Moesia sau Misya/Mysia motiv pentru care vlahii erau

numiți misieni în scrierile bizantine.

Koniates: înainte se numeau misieni iar acum își zic vlahi. Kalkokondil: românii din Pind vorbesc limba dacilor. Vălmășagul de seminții își ducea traiul în relații de tovărășie sau ostilitate, sub stăpânirea brutală a romeilor. În 1185 valahii s-au răzvrătit și din zburciul lor au înființat un imperiu. Iorga, Ceahlăul istoriografiei românești scria în Istoria Românilor (capitolul Noua creațiune românească în Balcani sec. al XIIIlea - Asăneștii): O adevărată epopee valahă măreață, sângeroasă și brutală... Mișcarea Românilor de peste Dunăre nu e un fenomen balcanic, ci e în legătură cu larga vitalitate a neamului din Tesalia până la Dunăre (Tesalia era numită Valahia Mare).

Statul nou înființat era numit de istorici țaratul sau imperiul românobulgar deoarece a fost condus de vlahi, ajutați de bulgari dar teritoriul era al Bulgariei. Răscoala a pornit din motive economice și financiare provocate de lăcomia autorităților bizantine. Bazileului Isaac II Anghelos (1185-1195) i-a murit soția. A trimis soli la regele Bulgariei Bela al IIIlea (1172-1196) pentru a-i peți fata care nu

împlinise 10 ani.

Era și o alianță politică, nu numai matrimonială. Cineva trebuia să plătească nunta. Nu a apelat la vistierie ci și-a jecmănit supușii prin biruri grele puse asupra orașelor. A răpit turmele vlahilor din regiunile munților Haemus. Șefii lor, frații Petru și Asan siguri pe munții și cetățile lor s-au dus la împărăție cerând să fie încorporați în armata bizantină cu aceleași drepturi ca romeii și să li se atribuie un teritoriu producător de venit prin hrisov imperial, pe muntele Haemus. Frații Petru și Asan au fost batjocoriți de dregătorii imperiali. Asan mai aspru a scăpat un cuvânt jignitor. A fost palmuit. Frații au plecat în munți și au declanșat răzmerița. Vlahii nu voiau război cu bizantinii. Frații au ridicat o biserică cu hramul Sfântul Dimitrie.

Preoții au predicat ridicarea la luptă anunțând că Sfântul Dimitrie și-a părăsit biserica din Tesalonic și a venit în munți să proclame lupta vlahilor și bulgarilor pentru libertate și înlăturarea stăpânirii bizantine. Răscoala vlahilor din 1185 este considerată începutul celui de-al II-lea țarat bulgar și întemeierea imperiului vlaho-bulgar. La mișcare au participat cele două popoare, vlahii și bulgarii. Petru s-a încununat cu coroana de aur și și-a pus cizme roșii simbolul autorității bazileilor bizantini. Oștirea insurgenților s-a îndreptat spre Preslav capitala primului țarat bulgar, însă fiind un oraș prea puternic au renunțat la asediu și au pustiit regiunea munților Haemus robind mulți oameni și răpind multe vite. În 1186 a urmat campania împăratului Isaac.

Barbarii au fost risipiți și bizantinii le-au ars recoltele de grâne. Asan a trecut Istrul (Dunărea) și ajungând în câmpia munteană unde era stabilit puternicul stat al cumanilor s-a aliat cu ei și a revenit în Moesia/Misya. Găsind fără apărare țara, deoarece bizantinii se retrăseseră, au jefuit-o copios extinzându-și stăpânirea. A urmat a doua campanie a lui Isaac al II-lea care a fost victorios asupra vlaho-cumanilor în localitatea neidentificată Lardeea la 11 octombrie 1187. În retragerea lor învinșii au jefuit satele din zona orașului Filipopoli/ Plovdiv. Apoi au pustiit împrejurimile orașului Triadița/Sardica (actuala capitală a Bulgariei, Sofia). Timpul friguros a determinat oștirea bizantină să se retragă în taberele de iarnă iar împăratul s-a întors în împărăteasa cetăților (Constantinopol). Anul următor, altă campanie împotriva vlaho-bulgarilor.

Isaac al III-lea asediase fără succes orașul Lovitzon/Loveci. Însă reușește s-o captureze pe soția lui Assan, care se pare că era cumană (Iorga afirma că și numele lui Asan/ Hasan era pecenego-cuman). L-a luat prizonier și pe Ioan/Ioniță, fratele vlahilor Petru și Asan. În 1190 în a patra campanie, împăratul Isaac al II-lea cu întreaga armată, au fost încercuiți de vlaho-cumani. Împăratul și-a pierdut coiful și speriat a dat ordin și gărzile lui formate din oșteni de elită, i-au făcut cărare prin mijlocul oștirii bizantine, tăind deopotrivă vite de povară și oșteni.

În 1190-1191 războiul cu bizantinii a luat alt curs. Petru și Asan au pornit ofensiva cu armata întărită, au cucerit orașul Anhialos din Tracia, port la Marea Neagră (azi Pomorie), au ocupat Varna și au ajuns iar la Triadița/Sardica pe care au distrus-o în mare parte și i-au risipit locuitorii. Apoi au jefuit Naissos (orașul Niș din Serbia, posesiune bizantină) din care au luat pradă imensă, oameni și animale. După alte eșecuri ale bizantinilor în războiul cu Petru și Asan, în martie 1195 Isaac al II-lea Anghelos a fost detronat și orbit de fratele său Alexie al III-lea Anghelos (1195-1203). Toate evenimentele au fost relatate detaliat de Niketas Koniates secretarul imperial care a participat la campaniile lui Isaac împotriva răsculaților și toate etapele răscoalei până în 1206.

Cronicarul scrie cu multă patimă împotriva vlahilor. Îi apreciază cu multe epitete injurioase și defăimătoare, spre deosebire de alți confrăți care au avut cuvinte frumoase despre răsculați. Noul împărat a poruncit întoarcerea oștilor acasă fără să țină seama de pericolul dușman. Între 1195-1197 a încercat să obțină pacea de la vlahi. Dar Petru și Asan au răspuns trufaș solilor bizantini punând condiții inacceptabile. Au devastat Valea Strymonului (râul care desparte Grecia de Bulgaria unde este numit Struma) și au distrus armata bizantină căreia i-au luat captiv comandantul lângă orașul Serai (azi Serres). A cucerit și câteva cetăți ducând acasă multă pradă. Bazileul și-a trimis ginerele împotriva invadatorilor. Îngâmfat, cu armată mai numeroasă ca a vlahocumanilor a fost înconjurat prin tactica lui Asan, a pierdut mulți oșteni și a fost luat prizonier. Întors din război Asan a fost asasinat de vărul său Ivanko/Ioan. Evenimentul s-a petrecut la Târnovo în 1196. Asan a fost un strateg strălucit care putea să născocască ceva de folos în situațiile fără ieșire (Niketas Koniates). Vestea asasinării lui Asan a fost difuzată foarte repede.

Petru a luat puterea după fratele său. Orașul Târnovo capitala celui de-al doilea țarat româno-bulgar întemeiat de Asănești, era controlat în mare parte de Petru și oștenii săi, dar o parte era ocupată de Ivanko și aliații săi care intenționa să răscoale orașul, să-l ocupe. Târnovo era cea mai puternică cetate din munții Haemus, așezată pe o înălțime împărțită în două de un râu. Ivanko a trimis soli împăratului bizantin să-i trimită ajutor să cucerească cetatea și apoi toată Misia. Petru se întărea pe zi ce trecea, iar bazileul tărăgăna trimiterea ajutoarelor lui Ivanko. Petru a fost caracterizat de Koniates: omul cu adevărat stăpânit de demoni și ticălosul din Nord vrednic de biciuire.

În timpul condominiumului Petru numit Kalopetros și împărat al Greciei primise de la Asan o parte a litoralului și orașele Preslav și Probatos. Posesiunea era numită țara lui Petru (Petru hora). Își organizase oștire și o întărise, încât în 1189 i-a oferit împăratului german Friedrich I Barbarossa de Hohenstaufen (1152-1190) conducătorul cruciadei a III-a, o armată de 40.000 de vlahi și cumani, în schimbul cuceririi Constantinopolului și recunoașterea titlului de împărat lui Petru. Asasinul lui Asan, Ivanko, despre care se spunea că făcuse gestul fatal la porunca unui demnitar bizantin care i-a

făgăduit fata de soție, n-a rezistat oștenilor lui Petru și a fugit la împăratul bizantin. Petru era spaima bizantinilor. Koniates: Nimeni dintre noi nu a mers împotriva lui Petru.

Nici nu putea s-o facă. Mulți ani dușmanii au dobândit victorii atât de multe și de însemnate. Petru, flagelul romeilor a fost ucis de unul dintre oamenii din neamul său după puțin timp în 1197. I-a urmat ca împărat fratele cel mai mic al Asăneștilor/Asenilor (cum îi numesc bulgarii), Ioniță Kaloianne (cel frumos, cel bun) 1197-1207. Caracterizările lui Koniates asupra dușmanilor valahi, le-am amintit referindu-mă la Petru. Cronicarul Giorgios Akropolites (1217-1282) l-a numit pe Ioniță Skyloioannes (câinele de Ioan, câinosul Ioan).

Valahul Ivanco care ajutat pe bizantini împotriva coetnicilor vlahi a fost apreciat de Koniates: Era înalt de stat, ager la minte, în culmea vigoriei trupești. Iubitor de vărsări de sânge. Împăratul l-a primit cu bucurie și a fost folositor romeilor. Era pentru Romei ca un stăvilă îndrăgit în calea năvălitorilor din neamul lui care prădau în Macedonia și Tracia și au pustiit ținuturile de lângă Haemus. Uneori a luptat alături de împărat, fiind deosebit de viteaz. Ivanco și-a luat numele de Alexie și se pare că a ajuns ginerele bazileului căsătorit cu nepoata acestuia Teodora. Numit strateg al provinciei și orașului Filipopol (Plovdiv pe râul Marița) pentru a-l întări și apăra de vlahi, Ivanco s-a răzvrătit. Dregătorul imperial, alt ginere al împăratului, trimis să cucerească Filipopol, a fost luat prizonier de Ivanco, care s-a înțeles cu Ioniță Caloianul să lupte împotriva romeilor. În vara anului 1200 împăratul Alexios al III-lea Anghelos a inițiat campania împotriva lui Alexie/Ivanco, l-a atras în cursă, l-a luat prizonier și l-a aruncat în temniță. I-a cucerit orașul și cetățile cu ușurință. Fratele Mitoș al lui Ivanco a fugit. Totuși este greu de presupus că Ioniță s-ar fi înțeles cu vărul său Ivanco, care-i asasinase fratele, pe Asan.

Alt vlah, Cusmen a ocupat temporar Tesalonicul în 1205. Era comandantul orașului Prosakos aflat în stăpânirea lui Ioniță. A fost învins de latini care au cucerit orașul. Cruciații au masacrat o parte din populație. După asasinarea lui Petru, împărat al vlahobulgarilor a devenit Ioan/Ioniță Caloian (1197-1207). Reușise să scape din captivitatea bazileului Isaac al II-lea Anghelos, care încercase să provoace discordie între Petru și Asan pentru a-i dezbină, încercând fără succes cu Petru. Venise lângă frații săi și participase la năvălirile acestora. Indolentul bazileu trimisese armata din Filipopole spre Târnovo însă ajungând în Misia oștenii s-au revoltat. Nu voiau să moară în lupta cu valahii care i-au învins. Koniates scria: Mereu biruia răul (valahii) și nimeni nu încerca să lupte cu barbarii. Petru și Asan erau numiți de cronicari izvoditorii nenorocirii. Ioniță, domnul Misiei, despre care Koniates în elogiul împăratului scria cel care stăpânea Zygosul (Jugul, denumire a munților Stara Planina - Munții Vechi), a fost încondeiat aspru de cronicari. Însă călugărul bizantin Efrem a scris pe la 1313 o cronică rimată în care este inconsecvent: Neamul vlahilor era de nesuferit, ghiftuit de jafuri și de

prăzi de la romei și acoperit de o măreață avuție.

Cârmuitorul Misiei, Ioan, fratele lui Petru și Asan cei din Haemus, bărbat războinic, nobil și îndrăzneț, care a nimicit toate cetățile romeilor... cu ajutorul sciților (cumanii). Ticălosul veni la Varna... vreme de trei zile, l-a cucerit și l-a dărâmat și cei din dânsul... blestematul i-a îngropat de vii într-o groapă. Episodul se referea la evenimentele din martie 1201 când Domnul Misiei a cucerit Constanța de la Dunăre (probabil Constantiniana Daphne) și Varna în care în Sâmbăta Mare a poruncit cumplita faptă. În 1205 s-a petrecut un eveniment uluitor în istoria Evului Mediu și chiar a lumii: războiul creștino-creștin, războiul catolico-ortodox, cucerirea Constantinopolului de cruciații latini. Instigați de dogele Veneției Enrico Dandolo (1192-1205) cruciații nu s-au mai oboșit să treacă în Asia Mică să lupte cu musulmanii. Conducătorii Cruciadei a IV-a Balduin de Hainaut, contele de Flandra (ales Regele latin al Constantinopolului 1204-1205), contele Ludovic de Blois, contele de Saint Pol și alții au asaltat capitala bizantină și la 12 aprilie au cucerit-o.

A urmat cel mai mare jaf din Evul Mediu, comparabil poate cu jafurile mongole ale orașelor Buhara și Samarkand. Împăratul Alexie al III-lea Anghelos (1195-1230) s-a refugiat la marchizul Bonifaciu de Montferrat, regele latin al Tesalonicului (1204-1207). Valahii și cumanii care luptau împotriva bizantinilor au încheiat pace și aliați cu aceștia și-au început luptele cu regatele latine înființate pe teritoriul bizantin. A urmat răscoala Traciei și Macedoniei contra latinilor. Aceștia conduși de regele Balduin de Flandra au ripostat. Multe orașe grecești s-au supus. Adrianopolul s-a împotrivit. Locuitorii fără armata bizantină și-au apărât orașul. Învinși, au fost masacrați până la ultimul de oștenii creștini. Romeii cu vlahii și cumanii atacau mereu oștile latine. În martie 1205 împăratul Balduin cu trupele sale împreună cu contele Ludovic de Blois și dogele Enrico Dandolo au pornit campania împotriva dușmanilor. Au ajuns la Adrianopol. Armata valahă a lui Ioniță aliată cu oștirea cumană a lui Kotzas au atras pe latini în cursă, i-au încercuit și le-au distrus trupele. Căpeteniile latine și Ludovic de Blois au fost uciși. Regele Balduin a căzut prizonier. Dogele, care prudent nu ajunsese pe câmpul de luptă, s-a întors din drum după aflarea veștii dezastrului. Catastrofa latină s-a petrecut la 14 sau 15 aprilie 1205. Ioniță a atacat orașul Serrai/Serres și a învins pe latini care s-au baricadat în orașul Tesalonic pe care-l ocupaseră alungându-l pe Cusmen, comandantul valah al orașului Prosakos aflat sub stăpânirea lui Ioniță.

A urmat invazia lui Ioniță în Macedonia. Anul următor Ioniță a cucerit Filipopol și a pedepsit groaznic pe locuitori. La ordinul lui cumanii au prădat Tracia și au ajuns la Constantinopolul ocupat de cruciați. După ce a cucerit Filipopol (Plovdiv, orașul pe râul Hebros - Marița), Heracleea, Traianopolis, Claudiopolis și alte câteva, Ioniță și-a luat cognomenul de ucigaș de romei, așa cum bazileul Vasile al II-lea (976 -1025) a fost numit ucigașul de bulgari. După ce a botezat multe așezări pe care le populase cu locuitorii orașelor dărâmate, a ajuns la Tesalonic unde a murit de pleurezie, lovit de sabia sfântului Dionisie pentru inima sa spurcată. Ioniță avut o bogată corespondență cu papa Inocențiu al III-lea (1198-1216).

Papa a încercat să-l convingă să intre sub influența religiei catolice. Vino la noi, te vom încorona împărat și îți vom face patriarh. În cele șase solii era numit Imperator Bulgarorum, Imperator omnium Bulgarorum et Blacorum. Ioniță declara: I-a plăcut lui Dumnezeu a mă face domn și împărat a toată Bulgaria și Valahia. Ioniță a trimis papei mătase și o cămilă(?!). Papa: Prea iubitul Caloian... l-am așezat rege peste dânșii. Papa a încercat o apropiere între noul împărat al latinilor Henric de Haimant contele de Flandra (1206-1216) fratele lui Balduin de Flandra. Henric s-a căsătorit cu o fată a lui Ioniță și i-a dat acestuia soție, o noră al lui. Ioniță era numit Jannicius, Blancorum dominus. Cronicarul cruciadei a IV-a Geoffroi de Villehardouin îi dădea titlul de Rois de Blaquie et de Bougrie și papa de Rex Blachorum et Bulgarorum și Prea iubitul nostru fiu Caloian rege ilustru al blahilor. Stăpânirea imperiului a fost luată de Borilă (1207- 1218).

Asan avusese doi băieți, Ioan și Alexandru. Ioan este luat pe ascuns de un pedagog și dus la ruși. Cu ajutorul rusesc sosește și se luptă cu Borilă, care învins se întărește în Târnovo. După un timp (7 ani) încearcă să fugă, este prins și orbit. Urmează domnia lui Ioan Asan al II-lea (1218-1241). A izbucnit

un conflict între Asan al II-lea și împăratul bizantin de Tesalonic Teodor Anghelos. La 9 martie 1230, Asan al II-lea învinge pe bizantini la Klokotnița. Asan al II-lea s-a arătat foarte milos cu prizonierii bizantini. Le-a dat libertate să se ducă fiecare la locul de baștină. Apoi a ocupat Valahia Mare (Tesalia). În 1235 împăratul bizantin din Nikeea (1222-1254) a încheiat alianța cu Ioan Asan al II-lea întărită prin căsătorie. Elena fiica lui Asan s-a căsătorit cu Teodor fiul împăratului (viitorul împărat Teodor al II-lea Laskaris la Nikeea 1254-1258).

Viorel Gh. Speteanu

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*